

- Аверина, Е.И. Щербланова. – М. : Интор, 1995. – 125с.
2. Буряк В. К. Педагогічна культура: Теоретико-методологічний аспект / В.К. Буряк. – К. : Деміур, 2005. – 232 с.
 3. Давыдов В. В. Младший школьник как субъект учебной деятельности / В.В. Давыдов, В.И. Слободчиков, Г.А. Цукерман // Вопросы психологии – 1992. – №3-4. – С. 14-19.
 4. Костюк Г. С. Навчання і психічний розвиток учнів / Г.С. Костюк // Психологічна наука, вчитель, учень. – К. : Рад.школа, 1979. – С. 19-32.
 5. Лосев А. Ф. Диалектика мифов / В кн. Философия. Мифология. Культура. – М. : Политиздат, 1991. – С.21-185.
 6. Папуча М. В. Успішність навчання як проблема становлення індивідуальності / М.В. Папуча // Освіта і виховання в Польщі: Матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Ніжен, 2007. – С.140-148.
 7. Чаркіна О.А. Методичні основи розробки і використання педагогічних тестів / О.А. Чаркіна. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – 116 с.
 8. Юнг К.-У. Libido, ее метафоризмы. – Цюрих, 1939. – 513 с.
 9. Ярошевский М. Г. Краткий курс истории психологии : учеб.пособие / М.Г. Ярошевский. – М. : Международная педагогическая академия, 1995. – 144 с.
- Стаття надійшла до редакції 07.04.2010 р.*

Т. В. Іващенко
учитель ЗОШ № 15 ім. М. Решетняка,
м. Кривий Ріг

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ САМОРОЗВИТКУ УЧНІВ

У статті автор розкриває місце і роль позакласної роботи в умовах 12-річної системи освіти. Розкриває основні напрямки роботи з дітьми різних вікових груп, враховуючи їх вікові особливості. Автор доводить, що правильно організована позакласна робота з англійської мови розвиває комунікативні навички школярів.

Ключові слова: позакласна робота, комунікативна компетенція, стратегічна і соціокультурна компетенція, словниковий запас учнів, світогляд, творчі здібності, індивідуальна і групова позакласна робота.

В данной статье автор раскрывает место и роль внеклассной работы в двенадцатилетней системе образования. Раскрывает основные направления работы с детьми разных возрастных групп, учитывая их возрастные особенности. Автор доказывает, что правильно организованная внеклассная работа по английскому языку развивает коммуникативные навыки школьников.

Ключевые слова: Внеклассная работа, коммуникативная компетенция, стратегическая и социокультурная компетенция, словарный запас учеников, мировоззрение, творческие способности, индивидуальная и групповая внеклассная работа.

In this article, the author reveals the place and role of extracurricular activities in the twelve-year education system. The basic directions of work with children of different age groups, given their age. The author argues that properly organized class work in English develops the communication skills of schoolchildren.

Keywords: extra-curricular work, communicative competence, strategic and socio-cultural competence, vocabulary, pupils, vision, creativity, individual and group class work.

Позакласна робота з іноземної мови є невід'ємним складником усього процесу навчання іноземних мов. Під час переходу загальноосвітньої школи на нову програму з іноземних мов роль позакласної роботи особливо зростає, оскільки новою метою навчання стає формування комунікативної компетенції, до складу якої входять мовна, мовленнєва, стратегічна і соціокультурна компетенції. Безумовно, успішна реалізація такої складної мети можлива тільки за умови умілого поєднання класної і позакласної роботи.

Правильно організована позакласна діяльність робить можливим значне розширення потенційного словника учнів, охоплює велике коло проблем і питань, які виходять за межі шкільної програми, поглиблює соціокультурні знання учнів. Крім того позакласна робота дозволяє залучити учнів до неформального вивчення іноземної мови, коли максимально враховуються особисті потреби, оскільки вони самі вибирають той чи інший гурток або беруть участь у тому чи іншому позакласному заході. Методистами доведено, що позакласна робота стимулює учнів до поглибленого вивчення мови з використанням резервів кожної особистості окремо і всього колективу в цілому. Учні, які не можуть з різних причин реалізувати себе на уроці, мають можливість розкрити свої приховані здібності під час позакласної роботи. Нестандартні форми проведення позакласної роботи надихають учнів до самовдосконалення, поглиблення набутих знань. Я вважаю, що кожен вчитель повинен знати всі аспекти позакласної роботи, познайомитися з формами та вміти правильно і цікаво організувати та провести позакласні заходи в школі.

Сучасна школа має великий досвід проведення освітньо – виховної роботи з іноземної мови, яка становить частину єдиного навчально-виховного процесу. Позакласну роботу з іноземної мови можна визначити як систему неоднорідних за змістом, призначенням та методикою проведення освітньо – виховних заходів, що виходять за межі обов'язкових навчальних програм.

Позакласна робота з іноземної мови вирішує такі завдання:

- 1) удосконалення знань, навичок, вмінь, набутих на уроках іноземної мови
- 2) розширення світогляду учнів
- 3) розвиток їх творчих здібностей
- 4) виховання любові та поваги до людей свого рідного краю та країни, мова якої вивчається.

Важливим фактором успішного виконання цих завдань є врахування психолого-педагогічних особливостей навчання іноземної мови на різних ступенях. Знання властивостей особистості того чи іншого віку дає можливість правильно визначити зміст і форми позакласної діяльності з

іноземної мови.

На першому етапі учням притаманні такі риси як прагнення до конкретної, однак не тривалої діяльності, негайного результату, а також допитливість, інтерес до всього нового, емоційна активність. Проте вони мають завищену самооцінку і ще не вміють керувати своєю поведінкою. Більш розвинена механічна пам'ять учнів цього віку сприяє кращому і швидшому запам'ятовуванню віршів, пісень.

На другому етапі підлітки виявляють більшу соціальну активність, спрямовану на засвоєння певних зразків поведінки та цінностей, прагнуть до сприйняття нового, цікавого, їх пам'ять розвивається у напрямі інтелектуалізації, запам'ятовування набуває цілеспрямованого характеру, мовлення стає більш керованим і розвиненим. Підлітки потребують щирого і серйозного ставлення до своїх інтересів, не люблять обмеження своєї самостійності з боку дорослих.

На третьому етапі учні прагнуть до всебічного розвитку своєї особистості, поглибленого засвоєння знань. У цьому віці формується науковий світогляд, зростає соціальна активність, збільшується інтерес до проблем людських взаємин, захоплення стають різнобічними. Великої ваги для юнаків набуває спілкування зі своїми однолітками. Спілкування для них-невід'ємна частина їх життя, канал інформації та вид діяльності у процесі якої відбувається формування індивідуального стилю поведінки старшокласників.

У процесі організації позакласної роботи з іноземної мови необхідно враховувати психологічні особливості колективу: рівень його розвитку, ступінь організаційної, психологічної, інтелектуальної та емоційної єдності, на стосунки між його членами, емоційний стан під час виконання завдань з позакласної роботи.

Принципи позакласної роботи з іноземної мови – вихідні положення, які визначають вимоги до її змісту, методів та організаційних форм. Вони відповідають цілям та завданням усієї позакласної роботи з іноземних мов у школі та ілюструють суть педагогічної діяльності вчителя – організатора позакласної роботи.

Принцип добровільності полягає в тому, що учні включаються в позакласну роботу за власним бажанням. Цей принцип має свою особливість: учень, який сам визначив свою участь у тому чи іншому виді позакласної діяльності, бере на себе добровільне зобов'язання продовжувати вивчення іноземної мови, що вимагатиме від нього додаткових зусиль. Принцип масовості передбачає активну участь в позакласних заходах якнайбільшої кількості учнів з різним рівнем володіння іноземною мовою. Принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів учнів передбачає врахування в контексті діяльності учнів їх власного досвіду, інтересів, бажань, нахилів, світогляду, статусу особистості в колективі. Позакласна робота базується

на володінні учнями навичками та вміннями, набутими на уроках іноземної мови, тому дуже важливе є те, щоб учні якнайповніше використовували ці навички та вміння під час позакласного заходу. Водночас позакласна робота має позитивно впливати на навчальну діяльність учнів з іноземної мови.

Індивідуальна позакласна робота проводиться з окремими учням, які готують повідомлення і доповіді про країну, мова якої вивчається, про знаменні дати і події, видатних людей, розучують вірші, пісні, уривки з літературних творів іноземною мовою, виготовляють наочні посібники, оформляють стінгазету, альбом, стенди. Індивідуальна робота може проводитися постійно або епізодично.

Групова форма позакласної роботи має чітку організаційну структуру і відносно постійний склад учасників, об'єднаних спільними інтересами. До цієї форми належать різноманітні гуртки: розмовні, вокальні, драматичні, перекладачів, позакласного читання. Позитивно зарекомендували себе комбіновані гуртки, де поєднуються різні види діяльності, наприклад, розучування пісень та підготовка інсценівок, позакласне читання і перегляд фільмів з подальшим обговоренням переглянутого.

Масові форми позакласної роботи не мають чіткої організаційної структури. До них відносять такі заходи як вечори художньої самодіяльності, фестивалі, конкурси, карнавали, тематичні вечори. Ці заходи проводяться епізодично.

Кожна група зазначених форм передбачає конкретні заходи. Заходи змагального характеру: конкурс, гра, олімпіада, вікторина. Засоби масової інформації – це стінгазета, оголошення, усний журнал, виставка-вікторина. Заходи культурно-масового характеру: вечір-свято, присвячений народним традиціям рідної країни або країни, мова якої вивчається, вечір-портрет, присвячений життю та діяльності відомих письменників, поетів, композиторів, акторів, вечір-зустріч з цікавими людьми, ранок казок. Заходи політико – масового характеру: форум, фестиваль, прес-конференція, телеміст.

До об'єднуючих форм позакласної роботи відносять дитячі та юнацькі клуби за інтересами, шкільні музеї, кінотеатри та клуби веселих і кмітливих. Клуби є ефективною формою позакласної роботи з іноземної мови, тому що вони об'єднують учнів різного віку і різних інтересів, створюють широкий простір для спілкування, діють на засадах самоврядування. Особливою популярністю серед школярів користуються клуби веселих і кмітливих, які передбачають проведення цікавих конкурсів, виконання пісень, віршів, розгадування загадок, кросвордів, ребусів.

Середній етап навчання загальноосвітньої школи є основним у формуванні всіх складових комунікативної компетенції, тому саме на цьому етапі доцільно організувати найбільшу кількість гуртків з

іноземної мови, які максимально враховують різноманітні інтереси більшості учнів.

Індивідуальна позакласна робота на середньому етапі навчання дозволяє допомогти найбільш здібним учням, які вивчають англійську мову, удосконалити свої навички та вміння в тій галузі іноземної мови, де їхні здібності особливо яскраво проявляються. Частіше за все це виразне читання віршів, драматизація діалогів, написання творів. Учні середнього етапу вже володіють певним мовним та мовленнєвим досвідом і словниковим запасом. Але в межах класних занять неможливо приділити належну увагу учням, які виявили особливі здібності в тій чи іншій мовній діяльності, тому позакласна індивідуальна робота з англійської мови передбачає поглиблення знань учнів в одному з виділених аспектів.

Учні старшого етапу навчання, які мають здібності до науково – дослідницької роботи та які вступили до МАН, проводять самостійне дослідження в різних сферах лінгвістики, країнознавства, літератури, результатом якого є написання реферату та захист його іноземною мовою.

Актуальним напрямком індивідуальної роботи з іноземної мови є підготовка старшокласників до участі в діяльності Малої академії наук України. Мала академія наук є творчим об'єднанням учнівської молоді, яке забезпечує її інтелектуальний і духовний розвиток, підготовку до активної діяльності в певній галузі науки та сприяє самовизначенню в майбутній професії.

Метою позакласної роботи на початковому етапі є виховання та підтримка в учнів мотивації до оволодіння іноземною мовою як предметом, розвиток естетичних смаків, розширення світогляду учнів та поглибленого розвитку їх мовної та мовленнєвої компетенції.

До групової роботи, характерної для дітей молодшого шкільного віку, відноситься групова робота, яка характеризується постійним складом членів гуртків, цілеспрямованістю, систематичністю та чітким плануванням. Зміст і форми гурткової роботи залежить від мети навчання та рівня розвитку молодших школярів. Участь учнів у гуртках сприяє їх особистісному, інтелектуальному та мовленнєвому розвитку, змістовній організації дозвілля учнів та відчуття колективу.

Групова робота допомагає вчителю сприяти не тільки на загальноосвітній та виховний розвиток молодших школярів, а й здійснювати комунікативні навчальні функції, так як участь школярів у гуртках виховує почуття колективізму та співпраці, формує характер та дисциплінує учнів.

Організація та проведення гурткової роботи дає можливість удосконалити навчальний процес за рахунок активізації мовної та мовленнєвої діяльності учнів у груповій позакласній роботі. Відвідуючи гуртки, учні одержують додаткову інформацію за темами, які вивчаються на уроці. Значно поповнюється їх активний словник, зникає бар'єр страху

зробити помилку при спілкуванні. Гурткова робота має свої особливості, практичну та виховну цінність і позитивно впливає на формування особистості молодшого школяра.

Основною метою будь-якого гуртка є створення позитивної мотивації до вивчення іноземної мови, удосконалення фонетичної компетенції учнів, розширення їх лексичного запасу та виховання зацікавленості у вивченні іноземної мови в цілому. Процес оволодіння іноземною мовою на засіданнях гуртка має формувати пізнавальні інтереси молодших школярів та сприяти їх духовному становленню.

Групова форма позакласної роботи з іноземної мови на середньому етапі навчання відіграє велику роль, оскільки учні даної вікової групи вже мають певні знання та досвід мовленнєвого спілкування іноземною мовою, відносно сформовані інтереси, і самі можуть визначити, який їм гурток обрати. Учням можна запропонувати не один, а якомога більшу кількість гуртків, які могли б задовольнити їхні індивідуальні потреби. Такого типу робота спрямована не тільки на розвиток комунікативної компетенції учнів, але й на виявлення їх здібностей та розширення загального кругозору. В гуртках відбувається інтегроване навчання іншомовної комунікації через використання елементів драматизації.

Поряд з гуртковою роботою великою популярністю в учнів старших класів користується клубна робота. Членами того чи іншого клубу стають учні – ентузіасти, захоплені новими ідеями, які вміють натхненно працювати і презентувати свої здобутки іншим. Клуб шкільного партнерства, відеоклуб і клуб дебатів будуть корисними і цікавими для учнів. Клуб дебатів дозволить старшокласникам реалізувати себе як особистість, виразити себе і самоствердитися, висловлюючи свою думку, судження, які обов'язково будуть почуті іншими членами клубу і обговорені.

Масова робота є домінуючою у позакласній діяльності школярів з іноземної мови завдяки її пізнавальному, практичному і виховному значенню. Проведення масових заходів у змістовній та цікавій формі створює сприятливі умови для повноцінного, насиченого дозвілля, розвитку лінгвістичної та соціокультурної компетенції, формування особистісних якостей учнів.

Література

1. Колкова М. К. Обучение иностранным языкам / М.К. Колкова. – СПб. : Издательство КАРО, 2003.
2. Пучкова Ю. Я. Игры на уроках английского языка / Ю.Я. Пучкова. – М. : АСТ Астрель, 2004.
3. Катаева Л. Л. Дидактические игры и упражнения / Л.Л. Катаева. – М. : Просвещение, 1991.
4. Докторский Я. Р. Аутогенная тренировка / Я.Р. Докторский. – Ставрополь, 1988.
5. Барсукова М. Здоровый образ жизни – в образовательный процесс / М. Барсукова // Учитель. – 2006. – № 5. – С. 83-84.
6. Безруких М. М. О мерах по сохранению и укреплению здоровья школьников /

М. М. Безруких // Классный руководитель. – 2007. – №5. – С. 5-18.

7. Вострикова О. В. Здоровьезбережение как базовая составляющая процесса гуманизации начального образования / О. В. Вострикова // Завуч начальной школы. – 2006. – №6. – С. 54-57.
8. Зайцева В. Физкультура. Зачем она нужна школьникам? / В. Зайцева // Первое сентября: здоровье детей. – 2007. – №1. – С.12-15; № 2. – С.12-14.

Стаття надійшла до редакції 17.03.2010 р.

Т. С. Капканець
*практичний психолог, ЗОШ №125,
м. Кривий Ріг*

РОБОТА ПСИХОЛОГА ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФІЛЮ НАВЧАННЯ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті подається огляд становлення профільного навчання у старшій школі, його психологічний супровід. Автор подає модель профорієнтаційної роботи шкільного психолога з учнями 9-х класів щодо визначення профілю навчання у старшій школі.

Ключові поняття: профіль навчання, професійні інтереси і нахили, діагностика професійних інтересів і нахилів.

В статье автор рассматривает становление профильного обучения в старшей школе, его психологическое сопровождение. Автор подаёт модель профориентационной работы школьного психолога с учениками 9-х классов по определению профиля обучения в старшей школе.

Ключевые слова: профиль обучения, профессиональные интересы и склонности, диагностика профессиональных интересов и склонностей.

In article author considers the formation an profile of the education in senior school, psychological accompaniment it. The Author gives the model professional orientation functioning the school psychologist with pupil 9-h classes on determination of the profile of the education in senior school.

Keywords: profile of the education, professional interests and aptitudes, diagnostics professional interest and aptitudes.

Забезпечення профільного навчання в старшій загальноосвітній школі – ключове завдання модернізації освіти в Україні. Воно покликане сприяти гуманізації навчання, задоволенню освітніх потреб, самоактуалізації особистості, утвердженню унікальності, неповторності і самоцінності індивідуальності школяра, детермінується зростаючими вимогами суспільства до професійної компетентності і когнітивної активності майбутніх фахівців, зумовлене реальними сучасної соціально-економічної ситуації, коли професійна освіта стає гарантом соціальної стабільності людини, основою соціально-економічного розвитку країни.

Однак на практиці маємо соціально-педагогічні суперечності, насамперед, між світовими гуманістичними освітніми тенденціями і недостатньою розробленістю у вітчизняній дидактиці одного з головних механізмів їх розвитку – профільного навчання учнів старших класів